

Samlarobjekt seglar stadigt

Nautiska samlarprylar har aldrig upplevt en hausse. Aldrig en baisse heller. Här finns möjlighet till en stabil investering, men det gäller att se upp med falsarier.

EN FULLRIGGARE I sterlingsilver, en graverad valtand från 1800-talet eller en rederiskylt från Nordstjärnan i brons, obetydligt skadad. Det finns gott om udda ting när Stockholms Auktionsverk håller sin specialmässan Nautica, Technica och Nostalgica i mitten av mars.

Intresset för antikviteter och andra samlarobjekt med marint tema är stort i Sverige. Ett sätt att stilla denna törst är att besöka antikvariat som är specialiserade på marina objekt, ett annat att gå på auktion. I snart 30 år har Stockholms Auktionsverk arrangerat specialmässor för nautiska föremål. Marknaden är synnerligen stabil.

– Det är inte som med modern konst, där marknaden fluktuerar ganska mycket. Den här typen av samlarföremål har alltid en stor samlarkrets och priserna påverkas inte så mycket av dåliga tider, säger Jan Wendin som är expert hos Stockholms Auktionsverk.

Det innebär att priserna inte heller historiskt har stigit särskilt kraftigt. Men uppåt har det gått, enligt Jan Wendin, i alla fall tillräckligt för att kompensera för inflationen och lite till.

– Det har lunkat på lite i det tysta med en stadigt uppåttekande riktning, säger Freddy Braun, ägare till butiken Fartygsmagasinet i Stockholm.

Vad samlarna är ute efter varierar

mycket. Vissa samlar på båtar – modeller eller tavlor – som kan kopplas till släkten, ett fartyg där farfar var kapten, eller på båtar som har en regional anknytning. Andra är intresserade av historierna runt fartygen eller specifika tekniska lösningar.

DET ÄR OFTA målningarna som betingar de högsta priserna. Man skiljer på marint måleri och fartygsporträtt, där måleriet är mest dyrbart. En av de mest erkända svenska marinmålarna är Jacob Hägg (1839–1931) som var amiral i flottan och samtidigt skicklig konstnär. Han har målat många pampiga marina tavlor, ofta på krigsfartyg. Dessa kan kosta från 300 000 kronor och uppåt, och säljs inte på specialauktioner för nautiska föremål.

Det gör däremot de målningar som kallas för fartygsporträtt. Dessa beställdes ofta av befäl ombord. När de anlöpt en hamn fick de erbjudanden från konstnärer som livnärde sig på att måla av fartygen i hamnen, ibland arbetade de i lag: en var expert på att måla hav, en annan på skrov, en tredje visste

hur riggdetaljerna var utformade.

Bland de svenska fartygsporträttörerna är Lars Petter Sjöström (1820–1896) ett känt namn. På marsauktionen finns inte mindre än sju målningar signerade Sjöström. Andra kända fartygsporträttörer är Luigi Roberto från Napoli och norrmannen Olaf Gulbrandsen. Det som avgör om en målning är värdefull är givetvis hur pass känd och skicklig konstnären är. Men också vilket fartyg som målningen föreställer.

– Lars Petter Sjöström var från Råå i Skåne och det är många som har anknytning till trakterna runtom som samlar på hans verk, säger Jan Wendin.

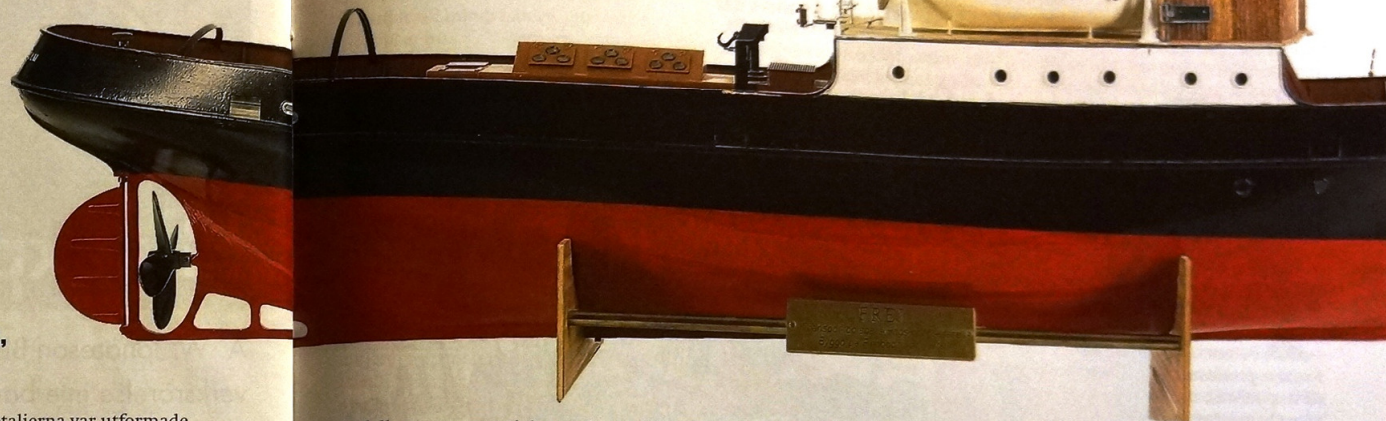
Lars Petter Sjöströms "William Bateman".

BÅTMODELLER ÄR även vanliga samlarobjekt. Det handlar om allt från antika modeller på flermastade segelfartyg till nygjorda modeller av moderna båtar, ja till och med krigsfartyg.

– Intressantast är oftast de lite äldre modellerna, byggda av sjömännen själva. Dessa båtar är väldigt verklighets-trogna, sjömännen visste ju verkligen hur riggen såg ut, in i minsta detalj, berättar Jan Wendin.

De använde enkla verktyg och byggde

Båten Frej är en av dyrgriparna på Stockholms Auktionsverks Nautica-auktion.
STOCKHOLMS AUKTIONSVERK

modellerna av material som fanns till hands. Ibland är proportionerna inte de riktiga – tunga taljor och block som de slet med dagligdags är större än de borde ha varit, men det är snarast något som höjer värdet.

Bland de mest eftertraktade är båtmodeller som gjordes av franska krigsfångar i engelsk fångenskap i början av 1800-talet under Napoleoneran, berättar Freddy Braun. De använde det material som bjöds, det var ben som blivit över efter soppan och rep tvinnande av människohår.

– De här arbetena utgör yttersta gränsen och det är ovanligt att de dyker upp på auktioner, berättar Freddy Braun.

En liten modell kan vara värd 200 000 kronor, de stora mycket mer än så. Men modellerna på Stockholms Auktionsverks auktion är i en helt annan prisklass, utropspriserna är upp till 20 000 kronor.

Avgörande för priset är framför allt hur välbyggd modellen är, att den är byggd efter originalritningar och med väl snidade detaljerna och fin finish. Det finns färdiga modellsatser att köpa, men då blir resultatet knappast något för en samlare.

Motorbåten Äppelröbåden.

Skicket är också viktigt. Skador kan dra ned priset. Men som vid andra antikviteter är det bäst att inte reparera för mycket, det kan försämra priset ännu mer.

En av de dyraste modellerna på vårens auktion är Frej, med utrop 10 000–12 000 kronor. Det är inte en gammal modell – den är byggd under 1900-talets senare del och faktiskt inte ens riktigt färdig. Det som höjer priset är en ännu inte monterad ångmaskin med radiostyrning. Om man lyckas montera den går det bra att stoppa dyrgripen i sjön. Frågan är först vad som då händer med värdet.

– Nej, det ska inte påverka värdet om den används, säger Jan Wendin.

Ett annat intressant föremål är en halvmodell (en halv båt monterad på en ramad mahognypall) av den svenska motor-yachten Äppelröbåden, byggd omkring 1900. Den här typen av modeller gjordes ofta för att pryda rederiernas väggar. Motorbåten byggdes för ett turistbolag som med båten tog turister

till sin badortsverksamhet på Äppelrö i Stockholms skärgård. Utropspriset är satt till 15 000–20 000 kronor.

Men vid sidan av målningar och båtmodeller finns det gott om roliga marina föremål som också betingar höga priser. Nakterhus, en pelare där fartygs-kompassen var monterad, är ett exempel. Lanterner och sextanter andra. Och så har vi de graverade valtänderna. De är sjömansarbeten som gjordes från 1700-talet och framåt. De flesta är från 1800-talet eller tidigt 1900-tal. Enligt Jan Wendin kom sjömännen över tänderna på sina resor. Sedan satt de och graverade in olika motiv, en fin båt eller en vacker kvinna, under lediga stunder.

– De behövde ha något att pyssla med på frivakten. Det var nog inte så lätt att fördriva tiden annars, säger han.

Det är inte ovanligt med falska valtänder, gjutna i plast, som för lekmanen ser ut att vara äkta.

– Tar du fram en tändsticka och säljaren ropar till, då vet du att den inte är äkta, säger Freddy Braun.

I mars ropas valtänder ut för mellan 3 000 och 8 000 kronor på Auktionsverket.

ANNA EKELUND
anna.ekelund@gaffarsvarlden.se